

Alle mensen zijn vrij om te zijn wie ze zijn.
En om te worden wie ze willen worden.

◀ Coördinerend minister van Emancipatie, Ingrid van Engelshoven: 'Er was dit jaar één ontmoeting die denk ik voor eeuwig op mijn netvlies blijft.'

Arbeid

Elke vrouw moet financieel onafhankelijk zijn en haar kwaliteiten op de arbeidsmarkt waar kunnen maken.

financiële onafhankelijkheid

Meer vrouwen zijn financieel onafhankelijk

topvrouwen

Meer vrouwen werken in topposities

arbeidsparticipatie

Meer vrouwen werken meer uren

gelijk loon

De loonkloof tussen mannen en vrouwen wordt kleiner

Habiba: 'Ik geloof dat alle vrouwen, ongeacht hun afkomst, allemaal talenten en ambities hebben.'

Sociale Veiligheid

Alle mensen voelen zich (sociaal) veilig.

kwetsbare groepen

LHBTI-personen voelen zich thuis in eigen (religieuze en culturele) kring

lokale aanpak

Iedereen moet zich veilig voelen, dus ook LHBTI-personen en vrouwen

onderwijs

Alle leerlingen voelen zich veilig op school, dus ook LHBTI-leerlingen

Stef: 'Mijn ideale wereld is dat je gewoon op straat je vriend of vriendin een zoen kan geven en dat je door iedereen geaccepteerd wordt.'

Genderdiversiteit en gelijke behandeling

Alle mensen zijn vrij om hun identiteit vorm te geven.

gelijke behandeling

Iedereen is gelijkwaardig

media

Laat de diversiteit zien!

onderwijs

Alle leerlingen hebben de ruimte eigen talent te ontwikkelen.

Romy: 'Mensen mogen me hij noemen, mensen mogen me zij noemen, en als dat door elkaar gebeurt voel ik me op mijn best.'

Europees en
internationaal
beleid

regenboogpunten
regerakkoord

moties

toezeggingen

Arbeid

Elke vrouw moet de mogelijkheid hebben om financieel onafhankelijk¹ te zijn en haar kwaliteiten op de arbeidsmarkt waar kunnen maken. Het kabinet streeft naar gelijkheid tussen mannen en vrouwen op het gebied van arbeid en inkomen en zet zich in voor een gelijkwaardige deelname van vrouwen op elk niveau.

De vooruitgang die hierop is geboekt, is te bescheiden. Er zijn nog steeds grote verschillen tussen mannen en vrouwen ten aanzien van uren, loon en functieniveau. Daarom blijft het kabinet zich hiervoor inzetten.

Arbeidsparticipatie biedt vrouwen en mannen de mogelijkheid om zelfstandig en onafhankelijk te zijn. Het biedt de mogelijkheid om jezelf, je gezin en naasten een goede toekomst te bieden. De meeste mannen en vrouwen in Nederland zeggen dat ze de zorgtaken meer gelijk willen verdelen. Toch zijn het veelal vrouwen die voorzien in de zorg voor het gezin en naasten. Veel vrouwen werken daardoor in kleine deeltijdbanen. Hiermee verdienen zij niet genoeg om economisch en financieel zelfstandig te zijn.¹ Op dit moment verdient één op de twee vrouwen minder dan het wettelijk minimum maandloon bij voltijdswerk. Dat maakt hen financieel kwetsbaar, het doet geen recht aan hun kwaliteiten en het verkleint hun kansen om door te stromen naar hogere functies. Dit doet niet alleen hun tekort, het doet ook de samenleving tekort. Divers samengestelde teams komen tot betere besluiten en tot betere resultaten. Nu blijft er veel potentieel onbenut en wordt er een verkeerd signaal afgegeven aan jongeren over stereotiepe werk- en zorgverdeling. De economie en de samenleving zijn gebaat bij een evenwichtige man-vrouwverhouding, op alle niveaus. Personeelstekorten in de zorg en in het onderwijs zijn voor een groot deel terug te dringen als de vrouwen die daar werken een aantal uren per week meer zouden werken.

Ik rapporteer over de gerealiseerde voortgang op het thema 'arbeid' vanuit de indeling: financiële onafhankelijkheid, topvrouwen, arbeidsparticipatie en gelijk loon.

¹ **Economisch zelfstandig:** wanneer iemand per maand 950 euro netto verdient, ofwel 70% van het minimumloon bij voltijdswerk. **Financieel onafhankelijk:** wanneer iemand 1615 euro bruto verdient, ofwel 100% van het minimumloon bij voltijdswerk.

Financiële onafhankelijkheid

Ik streef ernaar dat meer vrouwen economisch zelfstandig en financieel onafhankelijk zijn. In 2017 was 50% van de vrouwen financieel onafhankelijk. Dat was in 2014 nog 45%. Het aandeel economisch zelfstandige vrouwen is sinds 2014 toegenomen van 56,5% tot 60%. Om economisch zelfstandig en financieel onafhankelijk te worden is het belangrijk dat vrouwen werk hebben en voldoende uren werken. Met het ministerie van SZW werk ik aan het verkleinen van de achterstanden van vrouwen op de arbeidsmarkt. Hierbij werken we intersectioneel en kijken we naar specifieke groepen vrouwen, bijvoorbeeld laagopgeleide vrouwen, vrouwen met een arbeidsbeperking, alleenstaande moeders en vrouwen met een migratieachtergrond. Belangrijke samenwerkingspartners hierbij zijn de gemeenten en het UWV.

Om hierop voortgang te boeken, zijn verschillende maatregelen nodig. Op deze maatregelen is onderstaande te melden:

- Ik financier van 2018 tot en met 2022 de alliantie [Samen werkt het!](#) van Women Inc., Bureau Clara Wichmann, Movisie, Nederlandse Vrouwen Raad en WO=MEN. Deze alliantie stimuleert mannen en vrouwen om betaalde arbeid en onbetaalde zorg te combineren.
- [Het project Educatie voor Vrouwen met Ambitie \(EVA\)](#) wordt in 2019 integraal onderdeel van het interdepartementale programma Tel Mee Met Taal en blijft aan gemeenten hun dienstverlening aanbieden. Sinds de start in 2014 hebben in totaal 5.000 vrouwen deelgenomen aan een EVA traject/-cursus en hebben zo een stap gezet richting economische zelfstandigheid.
- Met SZW en de Beroepsvereniging voor Klantmanagers en Divosa bekijk ik de mogelijkheden om in het programma 'Op weg naar een lerende praktijk' klantmanagers bewust te maken van gender.
- Binnen het ZonMw [Kenniprogramma Vakkundig aan het Werk](#), organiseer ik met het ministerie van SZW een extra ronde om uitkeringsafhankelijkheid en armoede- en schuldenproblematiek van vrouwen te voorkomen en te verminderen. Dit is de follow-up van het Programma Economische Zelfstandigheid (PEZ). We stimuleren gemeenten en kennisinstellingen subsidie aan te vragen voor experimenten om effectieve aanpakken te ontwikkelen en te verspreiden.
- Het ministerie van SZW heeft bij de hervorming van het inburgeringsstelsel ook oog voor [de positie voor vrouwelijke inburgeraars](#). Dit om te voorkomen dat zoals de [motie Becker](#) vraagt, vrouwelijke inburgeraars in een achterstandspositie raken.
- In de evaluatie van de acht pilots die het ministerie van SZW binnen het programma [Verdere Integratie op de Arbeidsmarkt \(VIA\)](#) de komende twee jaar laat uitvoeren, zal waar mogelijk en nuttig ook het genderperspectief worden meegenomen.

¹ **Economisch zelfstandig:** wanneer iemand per maand 950 euro netto verdient, ofwel 70% van het minimumloon bij voltijdswerk. **Financieel onafhankelijk:** wanneer iemand 1615 euro bruto verdient, ofwel 100% van het minimumloon bij voltijdswerk.

² **Intersectionaliteit** gaat over hoe verschillende achtergrondkenmerken van individuen (denk aan gender, seksualiteit, migratieachtergrond, opleidingsniveau, etc.) elkaar beïnvloeden. Het gaat hierbij niet om een optelling van kenmerken, maar juist om de interactie daarvan die leidt tot specifieke uitdagingen en verwachtingspatronen.

Topvrouwen

Ik streef naar meer vrouwen in topposities. Het aandeel vrouwelijke hoogleraren is toegenomen van 19,3% in 2016 naar 20,9% in 2017. Ook het aantal vrouwen in de top van de rijksoverheid en het aandeel vrouwen in de raad van bestuur en raad van toezicht van de grootste 5000 bedrijven is toegenomen. Het streven naar 30% vrouwen in de top van het bedrijfsleven is een wettelijk vastgelegde verplichting. Toch is het tempo waarin het aandeel toeneemt laag: medio 2017 was het aandeel vrouwen in raden van bestuur 11,7% en in raden van commissarissen 16,2%. Het aantal vrouwen in leidinggevende posities stijgt te langzaam. Met het huidige tempo, duurt het nog twintig jaar voordat er een gelijke man/vrouw-verhouding in de top is bereikt. Dit blijkt uit de [Emancipatiemonitor 2018 van SCP en CBS](#) en mijn beleidsreactie hierop. Het is duidelijk dat dit sneller moet en dat meer bedrijven werk moeten maken van doorstroom van vrouwen naar hogere functies. Ik heb u [op 6 maart 2018](#) op de hoogte gebracht van de beleidsinzet om dit aandeel te laten stijgen.

Om hierop voortgang te boeken, zijn verschillende maatregelen nodig. Op deze maatregelen is onderstaande te melden:

- Op 8 maart, Internationale vrouwendag, heeft Atria in mijn opdracht een [benchmark](#) gepubliceerd over welke bedrijven diversiteit in de top bereikt hebben, welke bedrijven goed op weg zijn en welke bedrijven nog echt stappen moeten zetten of zelfs nog moeten beginnen. Ik wil bedrijven uitdagen zich op dit punt te verbeteren.
- Welk resultaat de inzet op meer topvrouwen oplevert, monitor ik door middel van een nieuwe Bedrijvenmonitor. Deze monitor zal de voortgang zichtbaar maken tot en met 2018 en een verkenning doen naar de laatste ontwikkelingen tot medio 2019. De resultaten van de monitor en de aanbevelingen van de Commissie Monitoring verwacht ik in september 2019.
- In 2018 heb ik samen met de voorzitter van ondernemingsorganisatie [VNO-NCW](#) Hans de Boer gesproken met vertegenwoordigers van de top van het bedrijfsleven en belangrijke stakeholders. In 2019 zetten we alles op alles om achterblijvende beursgenoteerde bedrijven meer vrouwen in leidinggevende posities te laten benoemen.
- Samen met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heb ik [de SER gevraagd](#) om advies uit te brengen over welke maatregelen effectief zijn om de doorstroom van vrouwen naar de top van het bedrijfsleven te stimuleren en voor welke maatregelen het meeste draagvlak bestaat. Dit advies betreft ook de doorstroom van medewerkers met een niet-westerse achtergrond. Ik verwacht het advies najaar 2019.
- Met de staatssecretaris van EZK heb ik aandacht voor de financiering van vrouwelijke ondernemers. 13 februari heb ik hierover een rondetafelgesprek gehad met o.a. Invest-NL, StartupDelta en de NVP.

Arbeidsparticipatie

Ik streef ernaar dat meer vrouwen meer uren werken. Veel vrouwen werken in kleine deeltijdbanen en de zorgtaken zijn in praktijk nog ongelijk verdeeld tussen mannen en vrouwen. Dat doet hen tekort en het doet ook de samenleving tekort. Personeelstekorten in de zorg en in het onderwijs zijn voor een deel terug te dringen als de vrouwen die daar werken een aantal uren per week meer zouden werken. Dat blijkt onder andere uit het rapport van [McKinsey](#) en de [Emancipatiemonitor 2018](#). Goed nieuws is dat tussen 2015 en 2017 de gemiddelde arbeidsduur van werkende vrouwen met een uur toegenomen is tot gemiddeld 28 uur per week. Een eerste stap, maar onvoldoende. Dit rechtvaardigt een actieve beleidsinzet.

Om hierop voortgang te boeken, zijn verschillende maatregelen nodig. Op deze maatregelen is onderstaande te melden:

- Ik werk nauw samen met mijn collega's van SZW en Financiën om een meer gelijke verdeling van arbeid en zorg tussen mannen en vrouwen te bevorderen. Een mooie stap is gezet met het aannemen van de wet [WIEG](#). Hiermee wordt het geboorteverlof voor partners substantieel uitgebreid.
- Daarbij is het afgelopen jaar de [campagne zijnjullieeraluit.nl](#) gestart en is een impuls gegeven aan de kwaliteit en [toegankelijkheid](#) van kinderopvang.
- De [lasten op arbeid](#) zijn naar beneden bijgesteld om meer uren werken aantrekkelijker te maken.
- In 2018 zijn 1,3 miljoen vrouwen bereikt door de [bewustwordingsactie Baby en Baan](#), een onderdeel uit het Actieplan Zwangerschapsdiscriminatie. Ik verleng Baby en Baan voor 2019.
- Voor de zomer van 2019 verschijnt het [IBO Deeltijdwerk](#). Daarin staan beleidsopties voor verschillende visies op deeltijdwerk.

Gelijk loon

Ik streef naar het verkleinen van de loonkloof tussen mannen en vrouwen. In november 2018 verscheen de '[Monitor loonverschillen tussen mannen en vrouwen](#)'. Daaruit blijkt dat het ongecorrigeerde beloningsverschil zowel bij overheid als bedrijfsleven in 2016 lager was dan in 2014.³ In het bedrijfsleven is het ongecorrigeerde verschil gedaald van 20% in 2014 naar 19% in 2016. Bij de overheid van 10% in 2014 naar 8% in 2016. Dat vrouwen minder verdienen, komt voor een deel door verschillende posities op de arbeidsmarkt. Mannen werken bijvoorbeeld vaker in hogere functies, of in sectoren met een hoger salaris. Als mannen en vrouwen dezelfde achtergrondkenmerken hebben, is het uurloon van vrouwen bij de overheid 5% en in het bedrijfsleven 7% lager ('gecorrigeerde loonkloof'). De gecorrigeerde loonkloof laat sinds 2008 een langzaam dalende trend zien. Bij de laatste meting bleek de gecorrigeerde loonkloof echter niet verder gedaald tussen 2014 en 2016.

Om voortgang te boeken op het gebied van verkleining van de totale loonkloof (gecorrigeerd en ongecorrigeerd), zijn verschillende maatregelen nodig. Op deze maatregelen is onderstaande te melden:

- Ik subsidieer [de activiteiten van Women Inc.](#) om vrouwen en werkgevers bewust te maken van de loonkloof. Women Inc. biedt hen praktische mogelijkheden om de loonkloof te verkleinen en gaat komend jaar onderzoeken hoe verbeteringen kunnen worden doorgevoerd.
- In het verschenen [Actieplan Arbeidsmarktdiscriminatie 2018-2021](#) en het bijbehorende [Implementatieplan](#) staan verschillende maatregelen beschreven om beloningsdiscriminatie tegen te gaan, waaronder:
  - Bevorderen dat ondernemingsraden, werkgevers en personeelsfunctionarissen binnen hun organisaties en netwerken aan de slag gaan met het stimuleren van gelijke beloning.
  - Het updaten van de 'Checklist gelijke beloning' door de Stichting van de Arbeid. Ook gaat zij haar achterban actief informeren over de onderliggende oorzaken van beloningsdiscriminatie.

³ Het ongecorrigeerde beloningsverschil is het gemiddelde verschil in uurloon tussen mannen en vrouwen.

Sociale veiligheid⁴

Het kabinet streeft ernaar dat alle mensen zich (sociaal) veilig voelen en de ruimte krijgen om te worden wie ze willen zijn. Hierop is voortgang geboekt, maar ik blijf het resultaat onvoldoende vinden. Vrouwen en LHBTI-personen voelen zich nog steeds onveilig dan heteroseksuele mannen.⁵ Ook hebben zij vaker te maken met respectloos en grensoverschrijdend gedrag.

Heteroseksualiteit blijft in veel opzichten de norm en ook opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid zijn veelal sterk genormeerd. Wie hier van afwijkt, heeft vaker te maken met onveiligheid en loopt meer kans slachtoffer te worden van gendergerelateerd geweld.⁶ Ongelijke machtsverhoudingen vormen een voedingsbodem voor geweld tegen vrouwen en LHBTI-personen [op straat](#), op school of op het werk. Van de LHBTI-personen voelt 19% zich [weleens onveilig](#) in eigen buurt, bij heteroseksuele personen is dit 16%. Elk incident is er één teveel. Daarom blijf ik me, samen met alle partnerorganisaties, inzetten om de sociale veiligheid van LHBTI-personen en vrouwen te vergroten.

Uit [SCP-onderzoek](#) blijkt dat de Nederlandse bevolking positiever is gaan denken over diversiteit in [seksuele en genderoriëntatie](#). Het aandeel Nederlanders dat positief denkt over homo- en biseksualiteit is gestegen van 53% in 2006 naar 74% in 2017. In deze periode is het aandeel Nederlanders met een negatieve houding gedaald van 15% naar 6%. Ik ben blij met de voortgang die hierop is geboekt en blijf me maximaal inzetten voor gelijkheid van vrouwen, mannen en de sociale acceptatie van LHBTI-personen.

Ik rapporteer over de gerealiseerde voortgang op het thema 'sociale veiligheid' vanuit de indeling: kwetsbare groepen, lokale aanpak en onderwijs.

⁴ **Sociale veiligheid** betekent dat iemand zich beschermd voelt tegen bedreiging van anderen in de openbare ruimte (zoals op straat, school e.d.).

⁵ **LHBTI-personen:** lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgender- en intersekse personen.

⁶ **Gendergerelateerd geweld** Gendergerelateerd geweld tegen vrouwen is geworteld in ongelijke machtsverhoudingen tussen vrouwen en mannen. Gendergerelateerd geweld tegen LHBTI-personen is geworteld in het afwijken van de vaak sterke normen en opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid. Bij bijvoorbeeld (ex-)partnergeweld speelt gender een [nadrukkelijke rol](#).

Kwetsbare groepen

Ik streef ernaar dat vrouwen en LHBTI-personen zich thuis voelen in eigen (religieuze en culturele) kring. De kracht van deze groepen is groot, maar zij hebben te maken met een opeenstapeling van kenmerken die hun positie kwetsbaar maakt. Vanuit een intersectionele benadering ondersteun ik daarom een aantal allianties en initiatieven die zijn ontstaan vanuit organisaties met specifieke kennis over de eigen (religieuze en culturele) kring. Dit om hen en hun omgeving te ondersteunen bij het bespreekbaar maken en het werken aan hun sociale acceptatie en participatie. Ik richt me hierbij op bi-culturele kringen, levensbeschouwelijke kringen, LHBTI-jongeren en transgender en intersekse personen.

Om hierop voortgang te boeken, zijn verschillende maatregelen nodig. Op deze maatregelen is onderstaande te melden:

Bi-culturele kringen:

- [De alliantie 'Verandering van binnenuit'](#) is in 2018 gestart met 700 voorlichtingsbijeenkomsten en tientallen trainingen van vrijwilligers, verspreid over het hele land. Deze voorlichtingsronde loopt door tot einde 2019. Meerdere alliantiepartners werken hier aan.⁷
- De alliantie gaat haar werkwijze delen met lokale beleidsmakers, beroepsbeoefenaren in het sociale domein en vertegenwoordigers van betrokken organisaties.

Levensbeschouwelijke kringen:

- In mijn beantwoording op de [Kamervragen over de Nashville declaratie](#) heb ik aangegeven dat in Nederland iedereen, altijd en overal, zichtbaar zichzelf mag zijn.
- Ik blijf de alliantie van [christelijke LHBTI-netwerken](#) steunen in hun activiteiten die ze najaar 2018 zijn gestart. In deze alliantie werken samen: het Landelijk KoördinatiePunt groepen kerk en homoseksualiteit (LKP), vereniging ChristenQueer, European Forum of LGBT Christian Groups en Verscheurd.nl.

Jonge migranten- en vluchtelingenvrouwen:

- Ik ondersteun sinds vorig jaar het driejarig project LEF! van [Femmes for Freedom](#), gericht op meisjes en vrouwen uit migranten- en vluchtelingengemeenschappen. LEF! richt zich op het recht op zelfbeschikking en de mogelijkheid zichzelf te ontplooiën volwaardig te participeren in de Nederlandse samenleving.

LHBTI-jongeren:

- Het ministerie van VWS ondersteunt het initiatief van 113 Zelfmoordpreventie, Movisie en COC Nederland gericht op depressie- en suïcidepreventie onder LHBTI-jongeren. De belangrijkste onderdelen van dit project zijn:
  - het ondersteunen van ouders met toegankelijke informatie en handvatten om het gesprek aan te gaan;
  - het actualiseren van de informatie- en hulpwebsite [ledereenisanders.nl](#) in samenspraak met jongeren;
  - masterclasses en onlinetraining voor professionals en het inzetten van het GSA-netwerk van het COC om scholen te bereiken.
- De Rijksuniversiteit Groningen en Movisie zijn dit jaar gestart met onderzoek onder LHBTI-jongeren naar de ervaring met en behoefte aan (professionele) hulp bij zelfmoordgedachten.

Transgenderpersonen:

- Ik ondersteun het project Gender Talent om transgenderpersonen via coaching en werkervaringsplaatsen te begeleiden op de arbeidsmarkt.
- De alliantie Gedeelde Trots, gedeeld geluk van [COC](#), [Transgender Netwerk Nederland \(TNN\)](#) en [NNID](#) werkt aan de sociale veiligheid en sociale acceptatie van LHBTI-personen.

Intersekse personen:

- In 2019 wordt met financiële steun van het ministerie van VWS een begin gemaakt met het laten ontwikkelen van een kwaliteitszorgstandaard voor intersekse personen. Deze omvat informatiemodules voor intersekse personen, artsen en ouders van intersekse kinderen. Ik draag bij aan de module 'bevordering kennis en acceptatie'.
- Ik verken de mogelijkheden voor een onafhankelijk informatiepunt intersekse (website) om kennis en bewustwording te vergroten.
- Ik ga vanaf het voorjaar 2019 met de Vlaamse overheid en Vlaamse onderzoekers samenwerken om kennis op het terrein van transgender- én intersekse personen te vergroten, onder andere om genderdiversiteit beter mee te nemen in algemene bevolkingsonderzoeken. Verder wil ik een nulmeting laten doen naar sociale acceptatie en welbevinden van intersekse personen.
- Ik financier het project Storytelling over behoeften en ervaringen ouders van een kind met intersekse/DSD. De opbrengsten van dit project ontvang ik voor zomer 2019.

⁷ Movisie, Doetank PEER, Inpraakorgaan van Turken in Nederland, Stichting Kezban, de Federatie van Somalische Associaties in Nederland, het Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders, Stichting Landelijke Werkgroep Mudawwanah, de Turkse arbeidsvereniging in Nederland - HTIB - en Vluchtelingen organisatie Nederland.

Lokale aanpak

Met een lokale aanpak probeer ik de sociale veiligheid van vrouwen te vergroten en de acceptatie en sociale veiligheid van LHBTI-persoonen te verbeteren.⁸ De samenwerking met gemeenten is daarbij essentieel. Juist gemeenten hebben goed zicht op wat er in woonwijken, bij sportclubs, op straat en in uitgaansgebieden moet gebeuren om te zorgen dat vrouwen en LHBTI-persoonen een veilige en inclusieve leefomgeving hebben.

Om hierop voortgang te boeken, zijn verschillende maatregelen nodig. Op deze maatregelen is onderstaande te melden:

Sociale veiligheid vrouwen

- Op mijn uitnodiging aan de 650 gemeenten om mee te doen aan het project veilige steden, hebben 11 gemeenten positief gereageerd. Zij hebben plannen ingediend die variëren van campagnes en voorlichting tot gerichte acties om de veiligheid voor vrouwen te vergroten in het uitgaansleven. Dit project loopt van 2018 tot 2022.
- Ik steun de [‘White Ribbon Campagne’](#) van Emancipator. In de campagne staat de rol van mannen bij het beëindigen van geweld tegen vrouwen centraal.
- [De alliantie Act4Respect](#) (Rutgers en Atria) heeft in december hun [platform](#) gelanceerd waarop professionals alle informatie over gendergerelateerd geweld kunnen vinden.⁹

Bevorderen van acceptatie en sociale veiligheid LHBTI-persoonen

- Samen met wethouders van [53 Regenboogsteden](#) heb ik een intentieverklaring getekend om in te zetten op sociale acceptatie en –veiligheid van LHBTI-persoonen.
- Alle provincies, behalve Friesland, hebben zich uitgeroepen tot Regenboogprovincie. Hoewel provincies zelf niet verantwoordelijk zijn voor sociaal beleid en daarmee ook niet voor LHBTI-beleid, willen zij graag een bijdrage leveren aan LHBTI-beleid. Dit doen ze bijvoorbeeld door de samenwerking met gemeenten en uitvoeringsorganisaties op te zoeken, bijvoorbeeld op [coming out dag](#).
- Vanuit de [Pink Orange alliantie](#) ondersteunt het COC de LHBTI-organisaties op Aruba, Bonaire, Curaçao en Caribisch Nederland bij capaciteitsopbouw, kennisuitwisseling en het ontwikkelen van een regionale aanpak.
- In november 2018 vierde [IHLIA](#) haar 40 jarig bestaan met [de tentoonstelling ‘With Pride’](#) over de strijd van de LHBTI-gemeenschap in de afgelopen eeuw. Het doel van de tentoonstelling is acceptatie van LHBTI-persoonen bij een breed publiek te vergroten. De tentoonstelling reist komend jaar langs meerdere gemeenten.
- Met VWS steun ik de activiteiten van de alliantie Gelijke Spelen 4.0 waarin regenbooggemeenten, sportorganisaties en LHBTI-organisaties samenwerken. Zij zetten zich in voor meer diversiteit bij sportclubs, trainers, supporters en scheidsrechters.

⁸ **LHBTI-persoonen:** lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgender- en interseksue personen

⁹ **Gendergerelateerd geweld:** Gendergerelateerd geweld tegen vrouwen is geworteld in ongelijke machtsverhoudingen tussen vrouwen en mannen. Gendergerelateerd geweld tegen LHBTI-persoonen is geworteld in het afwijken van de vaak sterke normen en opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid. Bij bijvoorbeeld (ex-)partnergeweld speelt gender een [nadrukkelijke rol](#).

Onderwijs

Ik streef ernaar dat alle leerlingen zich veilig voelen op school, dus ook LHBTI-jongeren. Daarbij richt ik me op het vergroten van de bekendheid, zichtbaarheid en sociale acceptatie van LHBTI-jongeren in het onderwijs. Daarnaast zet ik mij in voor preventie van gendergerelateerd geweld bij jongeren en jongvolwassenen. De focus ligt zowel op (potentiële) slachtoffers als op daders.

Om hierop voortgang te boeken, zijn verschillende maatregelen nodig. Op deze maatregelen is onderstaande te melden:

- Jongeren en onderwijs zijn een prioriteit binnen de Alliantie Gedeelde Trots, gedeeld Geluk van COC/TNN/NNID. [De Gender and Sexuality Alliances \(GSA's\)](#) zijn daar een voorbeeld van. Het [effectiviteitstraject](#) van de GSA's werkt toe naar het hoogste niveau: “bewezen effectief”. Daarnaast werken COC/TNN/NNID samen met jongeren aan een standaard voor seksuele en genderdiversiteit voor het onderwijs.
- De lerarenopleidingen hebben gezamenlijk de wettelijke bekwaamheidseisen vertaald naar de kennisbases voor de pabo en de tweedegraadslerarenopleidingen. In de herijkte kennisbases (ingegaan per leerjaar 2018 – 2019) zijn seksuele diversiteit en genderdiversiteit expliciet geborgd. Op mijn verzoek heeft [Stichting School en Veiligheid \(SSV\)](#) een database ontwikkeld met materialen die kunnen worden ingezet om aankomende leraren toe te rusten op het gebied van sociale veiligheid. Als vervolg hierop ontwikkelt Stichting School en Veiligheid dit jaar een handreiking ‘pedagogische vakmanschap seksuele integriteit’ voor leraren en lerarenopleidingen.
- De Vrije Universiteit besteedt op halfjaarlijkse diversiteitsmiddagen aandacht aan de positie van LHBTI-jongeren en docenten binnen scholen. Ik blijf met de Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL) en de Vereniging van Universiteiten (VSNU) in gesprek over specifieke aandacht voor LHBTI-discriminatie in universitaire lerarenopleidingen.
- Ik zorg voor aanscherping van de kwalificatie-eisen burgerschap in het mbo. Seksuele diversiteit wordt in de huidige kwalificatie-eisen slechts genoemd als voorbeeld van een ‘waarden-dilemma’, terwijl respectvolle omgang met en acceptatie van diversiteit een basiswaarde is in onze samenleving. Door de aanscherping wordt duidelijk dat mbo-scholen in het burger-schapsonderwijs aandacht moeten besteden aan herkenning en erkenning van de basiswaarden in onze samenleving, waaronder de acceptatie van etnische, religieuze, seksuele- en genderdiversiteit. Op deze manier wordt in het mbo de positie van LHBTI-leerlingen verbeterd. Naar verwachting gaan de nieuwe kwalificatie-eisen in per schooljaar 2019/2020.
- In december 2018 is het vierde tussenproduct van de ontwikkelteams van [Curriculum.nu](#) opgeleverd. Hierin geven zij een aanzet voor de aanscherping van het kerndoelonderdeel seksualiteit en seksuele diversiteit. Kort na de zomer 2019 worden de ontwikkelde bouwstenen opgeleverd.
- In de [Onderwijsagenda Caribisch Nederland 2017-2020](#) is aangegeven dat de scholen in Caribisch Nederland aandacht besteden aan seksualiteit, seksuele weerbaarheid en seksuele diversiteit. Ik stuur er op aan dat de kerndoelen seksualiteit en seksuele diversiteit gedurende de looptijd van de nieuwe Onderwijsagenda volledig worden ingevoerd.

Genderdiversiteit en gelijke behandeling¹⁰

Het kabinet streeft ernaar dat alle mensen vrij zijn om hun identiteit en talent vorm te geven. Keuzes van meisjes, jongens, vrouwen en mannen worden nu nog te vaak bepaald door invloeden van buitenaf. Dat vind ik zonde.

Ik zie nog te weinig diversiteit in de media, te weinig meisjes in technische beroepen en te weinig jongens op de lerarenopleidingen. Het afgelopen jaar zijn hier stappen in gezet, maar ik vind dat het beter moet.

Zo vind ik dat de media nog te vaak bijdraagt aan stereotiepe beeldvorming.¹¹ [Onderzoek](#) laat schokkende cijfers zien: 88% van de experts in het nieuws is man en slechts 19,5% van de mensen die in nieuwsmedia in beeld worden gebracht is vrouw. Deze stereotiepe beeldvorming werkt ook door bij jongeren, zeker gezien de enorme aanwezigheid en impact van media in het dagelijks leven van jongeren. Kinderen worden niet geboren met stereotiepe denkbeelden. Waar 70% van de 6-jarige meisjes een vrouw tekent wanneer je hen vraagt een wetenschapper te tekenen is dit bij 10-jarige meisjes nog maar 25%. Dit moet anders. Onevenwichtige representatie en stereotiepe beeldvorming houden specifieke ideeën in stand over gender, seksuele oriëntatie en bijvoorbeeld etniciteit. Ze beïnvloeden ons gedrag en onze kansen in de maatschappij.

In het onderwijs is duidelijk te zien dat meisjes en jongens soms keuzes maken op basis van stereotypen. Bijvoorbeeld bij het kiezen van een studierichting. Dat is schadelijk, omdat zij daardoor misschien niet een studie kiezen die bij hun talenten past. Ook voor de samenleving gaat hun talent zo verloren.

Ik rapporteer over de gerealiseerde voortgang op het thema arbeid vanuit de indeling: gelijke behandeling, media en onderwijs.

¹⁰ Zoals in de [Emancipatienota](#) is toegelicht, gebruikt het kabinet de term genderdiversiteit: het doel is niet eenvormigheid, maar juist ruimte voor meer keuzes. De term genderneutraliteit, die soms wordt gebruikt, kan de suggestie wekken dat mensen zich geen man of vrouw meer zouden mogen voelen, of zich zo zouden mogen gedragen.

¹¹ **Stereotypen** zijn vaststaande beelden, met name van een bepaald type persoon of een bepaalde (bevolkings-)groep dat vaak berust op vooroordelen of clichés.

Gelijke behandeling

Ik streef ernaar dat ieder mens gelijkwaardig behandeld wordt. Daarom zet ik in op het bevorderen van juridische en feitelijke gelijkheid van mannen, vrouwen en juridische en feitelijke gelijkheid van LHBTI-personen. Dit doe ik vanuit wetgeving en door me in te zetten voor inclusieve zorg.

Om hierop voortgang te boeken, zijn verschillende maatregelen nodig. Op deze maatregelen is onderstaande te melden:

Wetgeving

- Op 5 maart heeft de Eerste Kamer gesproken over het initiatief [wetsvoorstel voor het verbod trans- en intersekse discriminatie](#) (AWGB).¹² Tijdens het debat bleken de meeste partijen voorstander van het wetsvoorstel.
- Het is aan de Tweede Kamer om in [uw initiatief wetsvoorstel](#) te komen tot wijziging van Artikel 1 Grondwet om 'handicap en hetero- of homoseksuele gerichtheid' toe te voegen.
- De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid heeft op 18 december 2018 schriftelijke vragen gesteld over het wetsvoorstel voor de verhoging van de strafmaxima voor het delict "aanzetten tot geweld, haat en discriminatie" in het wetboek van strafrecht.
- In maart stuur ik mede namens mijn collega's van JenV en BZK een plan van aanpak onnodige geslachtsregistratie naar uw Kamer.
- De onderzoeken die voortvloeien uit het rapport van de Staatscommissie Herijking ouderschap worden in maart 2019 gebundeld aan de Kamer gestuurd. De kabinetsreactie hierop volgt voor de zomer.

Inclusieve zorg

Ik streef naar inclusieve zorg. Daarom steun ik de [Alliantie Gezondheidszorg op Maat](#) die zich richt op het bevorderen en ondersteunen van gender- en LHBTI-bewuste gezondheidszorg.¹³ De alliantie heeft tot doel de kennis en het bewustzijn zijn te vergroten bij eerstelijns- en jeugdprofessionals en bij het algemeen publiek.

Over de maatregelen van de Alliantie Gezondheidszorg op Maat is onderstaande te melden:

- In 2018 heeft de alliantie 'Gezondheidszorg op Maat' kennis vergaard en gebundeld over:
  - lopend onderzoek en actuele inzichten naar de samenhang tussen sekse, gender, seksuele oriëntatie en gezondheid (inclusief suggesties voor verder onderzoek);
  - het kennisniveau en de behoeften van huisartsen;
  - lervaringen van LHBTI-personen met hun huisarts.
- In 2019 organiseert de Alliantie een congres voor eerstelijns zorgprofessionals met het thema sekse, gender, seksuele oriëntatie en gezondheid en start ze een publiekscampagne om het belang van sekse-, gender- en LHBTI-specifieke zorg te onderstrepen.

¹² Lees [hier](#) welke stappen er nodig zijn van de Tweede en Eerste kamer om een wet te maken.

¹³ **Gender- en LHBTI-bewust:** Genderbewustzijn in de zorg betekent dat vaak sekse-specifieke zorg nodig is; gelijkheid vraagt in die gevallen dus een ongelijke medische behandeling. Ook LHBTI-personen hebben specifieke zorgbehoeften.

Media

Ik streef ernaar dat we de diversiteit die we zien in de samenleving, ook terugzien in de media. Het kabinet wil bijdragen aan meer diversiteit in verschillende media. Daarom steun ik de [Coalitie Beeldvorming in de Media](#). Deze coalitie maakt (toekomstige) mediamakers bewust van het belang van evenwichtige representatie van zowel vrouwen als LHBTI-persoonen.

Om hierop voortgang te boeken, zijn verschillende maatregelen nodig. Op deze maatregelen is onderstaande te melden:

- De 'Coalitie Beeldvorming in de Media' heeft het afgelopen jaar een kennisbank gelanceerd, bijeenkomsten georganiseerd en het aantal coalitiepartners uitgebreid van drie naar negen partners.
- Het Commissariaat voor de Media (CvdM) zal de ontwikkeling van de representatie van mannen en vrouwen in de media in beeld brengen. Het CvdM heeft de afgelopen periode bestaande literatuur verkend over representatie van vrouwen/mannen in de media en heeft een onderzoeksvorstel geformuleerd. In het onderzoek zal onder andere gekeken worden hoe vaak mannen en vrouwen in beeld komen, maar ook in welke rollen zij te zien zijn. In november 2019 wordt het rapport door het CvdM opgeleverd.
- Ook wil ik de diversiteit in de communicatie uitingen van de rijksoverheid zelf verbeteren. Ik heb laten inventariseren hoe divers de beelden zijn die de Rijksoverheid gebruikt. Hieruit bleek dat de rijksoverheid zelf ook vaak stereotiepe beelden gebruikt. In 2019 kom ik met nieuwe activiteiten die bijdragen aan het inclusiever maken van de rijksoverheidscommunicatie. Hierover informeer ik u in de volgende voortgangsrapportage.

Onderwijs

Ik streef ernaar dat iedere leerling de ruimte heeft om het eigen talent te ontwikkelen en om een studierichting te kiezen die past bij de eigen capaciteiten en interesses. De [Emancipatiemonitor 2018](#) toont dat het aandeel vrouwen in zorg, dienstverlening en administratie iets is gedaald en hun aandeel in technische beroepen en ICT iets is toegenomen, maar dat er nog steeds grote verschillen bestaan tussen het aantal meisjes en jongens in bepaalde studierichtingen. Nog steeds kiezen meisjes minder vaak voor techniek. Binnen alle onderwijssoorten zijn vrouwen ondervetegenwoordigd in de bètarichtingen (techniek, ICT, wis- en natuurkunde). In 2017/2018 varieerde het aandeel vrouwen in bèta-opleidingen van nog geen 10% binnen de sector techniek in het vmbo tot ruim 40% van de vwo-leerlingen met een NT-profiel (natuur en techniek).

Om hierop voortgang te boeken, zijn verschillende maatregelen nodig. Op deze maatregelen is onderstaande te melden:

- Om er voor te zorgen dat jongeren niet begrensd worden door genderstereotypen en zich vrij voelen om in hun onderwijsloopbaan eigen keuzes te maken, ondersteun ik de alliantie [Werk en de Toekomst](#) van Atria, VHTO, Emancipator en NVR. Zij werken aan het doorbreken van stereotypering in het onderwijs, bij de overheid en op de arbeidsmarkt. In 2018 is onder meer [Girlsday](#) georganiseerd en het [project Beeldenbrekers uitgevoerd](#). Dit project heeft als doel genderstereotypering in groep 1 en 2 van het basisonderwijs te doorbreken.
- Ik heb mijn subsidie aan VHTO voor het programma 'meer meisjes in mbo techniek' verlengd tot eind 2019. Dit programma ondersteunt technische mbo-scholen bij het werven en behouden van meisjes in technische opleidingen. Inmiddels zijn 32 mbo-scholen aangesloten. Ook geeft VHTO aan vier vmbo-regio's een genderadvies op hun plannen voor de regeling Sterk Techniekonderwijs.
- Ik steun de [Alliantie Genderdiversiteit](#) van Movisie, Rutgers, Emancipator en Doetank Peer om de komende twee jaar een 'kennishub' te ontwikkelen met alle betrokken emancipatieorganisaties om de kennis op het gebied van doorbreken en oprekken van stereotiepe gendernormen te vergroten en te delen. Zij organiseren dit jaar drie bijeenkomsten over inclusiviteit en diversiteit (1), stereotypering in opvoeding (2) en stereotypering in de tienertijd (3).
- De Universiteit Leiden doet momenteel onderzoek naar representatie en stereotypering in lesmateriaal. Dit naar aanleiding van een gesprek tussen [Judi Mesman](#) (hoogleraar Maatschappelijke Vraagstukken en decaan van de Leiden University College The Hague), brancheorganisatie De GEU en de aangesloten educatieve uitgeverijen. De uitgeverijen hebben hun medewerking toegezegd en lesmateriaal beschikbaar gesteld. Uitkomsten van dit onderzoek worden in de zomer van 2019 verwacht en besproken met de educatieve uitgeverijen en hun brancheorganisatie De GEU.
- De pabo's, aangevoerd door Fontys Hogeschool, komen met een gezamenlijke plan om meer mannen naar de Pabo de trekken, de opleiding succesvol te doorlopen en te behouden voor het onderwijs. De pabo's gaan hiermee de samenwerking aan met regionale initiatieven. OCW zal een inhoudelijk sterk en gedragen plan ondersteunen.

Europees en internationaal beleid

Aandacht voor gender- en LHBTI gelijkheid blijft belangrijk. De rechten en positie van LHBTI-persoonen in Europa staan onder druk. Hard bevochten vrijheden voor vrouwen en LHBTI-persoonen zijn binnen de EU en de VN opnieuw punt van discussie en dat is zorgelijk. Het kabinet blijft zich internationaal inzetten voor vrouwenrechten en gelijke rechten van LHBTI-persoonen.

Europese LHBTI-netwerken zoals ILGA-Europe doen belangrijk werk voor LHBTI-persoonen in Europa.¹⁴ Internationaal beleid richt zich op drie doelstellingen: de afschaffing van strafbaarstelling van homoseksualiteit, het tegengaan van discriminatie en geweld en het bevorderen van sociale acceptatie. De minister van Buitenlandse Zaken stuurt in mei een mensenrechtenrapportage naar de Kamer, waarin de resultaten voor 2018 gepresenteerd worden.

Op mijn inzet in Europa en bij de VN is onderstaande te melden:

Europees

- Tijdens de Europese LHBTI-donorconferentie van [ILGA-Europe](#) en Filantropische organisaties oktober 2018 heb ik mijn plan gepresenteerd om de steun voor de Europese LHBTI-netwerk structuur te verbreden en verdiepen.
- Ik heb een aantal collega emancipatieministers uitgenodigd om het werk van regionale netwerken financieel te ondersteunen. Zo wil ik bijdragen aan de duurzaamheid van de Europese LHBTI-netwerk structuur.
- Tijdens de komende donorconferentie zal bekend worden welke Europese landen mijn 'Join Us'- oproep zullen steunen.
- September 2018 presenteerde mijn collega van VWS, mede namens J&V en OCW, [de rapportage over de uitvoering van het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld](#) (het Verdrag van Istanbul).

Internationaal

- Afgelopen november heb ik aan het CEDAW-comité [gerapporteerd](#) hoe het kabinet opvolging geeft aan de aanbevelingen ten aanzien van de implementatie van het VN-Vrouwenverdrag.
- Ik heb, samen met mijn collega's van de landen van ons Koninkrijk, deel genomen aan de [63ste Commission on the Status of Women](#). OCW organiseerde hier samen met VN-vrouwenvoortwoordiger Clarice Gargard een side-event over de vertegenwoordiging van vrouwen in de media. Wij betrekken het maatschappelijk middenveld actief bij de onderhandelingen die tijdens deze CSW plaatsvinden, o.a. door een vertegenwoordiger van het maatschappelijk middenveld onderdeel te maken van de delegatie van het Koninkrijk.
- Om de doelen van SDG5 te behalen is de kwaliteitseis '[effecten op gendergelijkheid](#)' aan het IAK toegevoegd. Dit betekent dat de regering bij nieuwe beleids- en wetsvoorstellen van tevoren in kaart moet brengen wat de effecten zijn voor de gelijkheid tussen mannen en vrouwen.

¹⁴ Deze Europese netwerken zijn: ILGA-Europe, Transgender Europe, OII-Europe, IGLYO-Europe en European Governmental LGBTI Focal Points Network

Regenboogpunten regeerakkoord

Zoals toegezegd in [de brief](#) aan de Tweede Kamer van 27 november 2018 rapporteer ik in deze voortgangsrapportage ook expliciet over de regenboogpunten uit het regeerakkoord. Ik rapporteer hierover vanuit de indeling: gelijke behandeling, LHBTI en onderwijs, suïcide en depressiepreventie LHBTI-jongeren en buitenlandbeleid.

Gelijke behandeling

- Op 5 maart heeft de Eerste Kamer gesproken over het initiatief [wetsvoorstel voor het verbod trans- en interseksuele discriminatie](#) (AWGB). Tijdens het debat bleken de meeste partijen voorstander van het wetsvoorstel.
- Het is aan de Tweede Kamer om in [uw initiatief wetsvoorstel](#) te komen tot wijziging van Artikel 1 Grondwet om 'handicap en hetero- of homoseksuele gerichtheid' toe te voegen
- De vaste commissie voor Justitie en Veiligheid heeft op 18 december 2018 schriftelijke vragen gesteld over het wetsvoorstel voor de verhoging van de strafmaxima voor het delict "aanzetten tot geweld, haat en discriminatie" in het wetboek van strafrecht.
- In maart stuur ik mede namens mijn collega's van JenV en BZK een plan van aanpak onnodige geslachtsregistratie naar uw Kamer.
- De onderzoeken die voortvloeien uit het rapport van de Staatscommissie Herijking ouderschap worden in maart 2019 gebundeld aan de Kamer gestuurd. De kabinetsreactie hierop volgt voor de zomer.

LHBTI en Onderwijs

- Jongeren en onderwijs zijn een prioriteit binnen de Alliantie Gedeelde Trots, gedeeld Geluk van COC/TNN/NNID. [De Gender and Sexuality Alliances \(GSA's\)](#) zijn daar een voorbeeld van. Het [effectiviteitstraject](#) van de GSA's werkt toe naar het hoogste niveau: "bewezen effectief". Daarnaast werken COC/TNN/NNID samen met jongeren aan een standaard voor seksuele en genderdiversiteit voor het onderwijs.
- De lerarenopleidingen hebben gezamenlijk de wettelijke bekwaamheidseisen vertaald naar de kennisbases voor de pabo en de tweedegraadslerarenopleidingen. In de herijkte kennisbases (ingegaan per leerjaar 2018 – 2019) zijn seksuele diversiteit en genderdiversiteit expliciet geborgd. Op mijn verzoek heeft [Stichting School en Veiligheid \(SSV\)](#) een database ontwikkeld met materialen die kunnen worden ingezet om aankomende leraren toe te rusten op het gebied van sociale veiligheid. Als vervolg hierop ontwikkelt Stichting School en Veiligheid dit jaar een handreiking 'pedagogische vakmanschap seksuele integriteit' voor leraren en lerarenopleidingen.
- De Vrije Universiteit besteedt op halfjaarlijkse diversiteitsmiddagen aandacht aan de positie van LHBTI-jongeren en docenten binnen scholen. Ik blijf met de Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL) en de Vereniging van Universiteiten (VSNU) in gesprek over specifieke aandacht voor LHBTI-discriminatie in universitaire lerarenopleidingen.
- Ik zorg voor aanscherping van de kwalificatie-eisen burgerschap in het

mbo. Seksuele diversiteit wordt in de huidige kwalificatie-eisen slechts genoemd als voorbeeld van een 'waardendilemma', terwijl respectvolle omgang met en acceptatie van diversiteit een basiswaarde is in onze samenleving. Door de aanscherping wordt duidelijk dat mbo-scholen in het burgerschapsonderwijs aandacht moeten besteden aan herkenning en erkenning van de basiswaarden in onze samenleving, waaronder de acceptatie van etnische, religieuze, seksuele- en genderdiversiteit. Op deze manier wordt in het mbo de positie van LHBTI-leerlingen verbeterd. Naar verwachting gaan de nieuwe kwalificatie-eisen in per schooljaar 2019/2020.

- In december 2018 is het vierde tussenproduct van de ontwikkelteams van [Curriculum.nu](#) opgeleverd. Hierin geven zij een aanzet voor de aanscherping van het kerndoelonderdeel seksualiteit en seksuele diversiteit. Kort na de zomer 2019 worden de ontwikkelde bouwstenen opgeleverd.

Suïcide en depressiepreventie LHBTI-jongeren

- Het ministerie van VWS ondersteunt het initiatief van 113 Zelfmoordpreventie, Movisie en COC Nederland gericht op depressie- en suïcidepreventie onder LHBTI-jongeren. De belangrijkste onderdelen van dit project zijn:
- het ondersteunen van ouders met toegankelijke informatie en handvatten om het gesprek aan te gaan;
- het actualiseren van de informatie- en hulpwebsite [ledereenisanders.nl](#) in samenspraak met jongeren;
- masterclasses en onlinetraining voor professionals en het inzetten van het GSA-netwerk van het COC om scholen te bereiken.
- De Rijksuniversiteit Groningen en Movisie zijn dit jaar gestart met onderzoek onder LHBTI-jongeren naar de ervaring met en behoefte aan (professionele) hulp bij zelfmoordgedachten.

Buitenlandbeleid

- Europese LHBTI-netwerken zoals ILGA-Europe doen belangrijk werk voor LHBTI-personen in Europa. Ik heb een aantal collega emancipatieministers uitgenodigd om het werk van regionale netwerken financieel te ondersteunen. Tijdens de komende donorconferentie zal bekend worden welke Europese landen mijn 'Join Us'-oproep zullen steunen
- Internationaal beleid richt zich op drie doelstellingen: de afschaffing van strafbaarstelling van homoseksualiteit, het tegengaan van discriminatie en geweld en het bevorderen van sociale acceptatie. De minister van Buitenlandse Zaken stuurt in mei een mensenrechtenrapportage naar de Kamer, waarin de resultaten voor 2018 gepresenteerd worden.
- Tijdens de Europese LHBTI-donorconferentie van [ILGA-Europe](#) en Filantropische organisaties oktober 2018 heb ik mijn plan gepresenteerd om de steun voor de Europese LHBTI-netwerk structuur te verbreden en verdiepen.

Moties

De Tweede Kamer verzoekt de regering alle elementen uit het regenboogstembusakkoord zo snel als mogelijk uit te voeren.

In deze voortgangsrapportage Emancipatie wordt de actuele stand van zaken gegeven bij de uitvoering van het regenboogpunten in het regeerakkoord.

[Motie-Sjoerdsma](#) Debat [19-04-2018] – VAO Emancipatie

Voortgang Emancipatiebeleid

De Tweede Kamer verzoekt de regering in het voorjaar aan de Kamer te rapporteren over de voortgang van het emancipatiebeleid, onderbouwd met data, en dit jaarlijks te herhalen.

Hierbij ontvangt de Tweede Kamer de voortgangsrapportage Emancipatie.

[Motie-Van den Hul](#) Debat [19-04-2018] – VAO Emancipatie

Seksuele diversiteit scholen

De Tweede Kamer (Overwegende dat de kerndoelen met betrekking tot seksuele diversiteit voor het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs zijn aangescherpt; constaterende dat volgens de inspectie 14% van de po- en vo-scholen geen aandacht besteedt aan deze kerndoelen) verzoekt de regering, in lijn met de motie 30950, nr. 113, passende maatregelen te nemen tegen deze scholen.

Al staand beleid. De 14% is gebaseerd op zelfrapportage van schoolleiders in een representatieve steekproef, niet op een landelijke lijst van alle scholen. De huidige kerndoelonderdelen seksualiteit stammen uit december 2012 en worden aangescherpt. Een ontwikkelteam van docenten levert daarvoor bouwstenen aan kort na de zomer 2019. Zoals o.a. aangegeven in de [brief van 19 februari 2018](#) kan de inspectie al overgaan tot het treffen van bestuurlijke of financiële sancties indien een school, ondanks opdrachten tot herstel, nalaat daaraan invulling te geven. De inspectie heeft onlangs nogmaals aangegeven geen signalen te hebben dat er scholen die (blijven) weigeren aandacht te besteden aan deze kerndoelonderdelen.

[Motie-Van Dijk](#) Debat [19-04-2018] – VAO Emancipatie

Examen- en kwalificatiebesluit aanpassen

De Tweede Kamer verzoekt de regering om op school de LHBTI-acceptatie nader te bevorderen door het examen- en kwalificatiebesluit op dit punt aan te passen.

Loopt volgens planning. Het examen- en kwalificatiebesluit wordt aangepast. Implementatie staat gepland voor schooljaar 2019/2020. In het aangepaste besluit wordt gesproken over acceptatie van seksuele- en genderdiversiteit en over seksuele diversiteit als basiswaarde in onze samenleving.

[Motie-Van den Hul/Van Dijk](#) Debat [19-04-2018] – VAO Emancipatie

Jongens in zorg en onderwijs

De Tweede Kamer verzoekt de regering initiatieven te ondersteunen om meer jongens te interesseren voor zorg of het onderwijs

Aan de motie is uitvoering gegeven met de inzet op deze initiatieven:

- De arbeidsmarktcampagne die het ministerie van VWS op 1 november 2018 heeft gelanceerd met de slogan 'Ik zorg', als onderdeel van het 'Actieprogramma Werken in de Zorg', laat bewust de diversiteit van werken in de zorg zien, inclusief de diversiteit in werknemers. Dit heeft tot doel om een brede groep leerlingen, studenten, zij-instromers, herintreders (weer) te interesseren om voor zorg en welzijn te kiezen. Daarnaast gaan vanaf begin 2019 een diverse groep jonge ambassadeurs in het kader van 'Ik Zorg' voorlichting geven aan middelbare scholieren.
- Pabo's, aangevoerd door Fontys Hogeschool, komen met een gezamenlijke plan om meer mannen naar de pabo te trekken, de opleiding succesvol te doorlopen en te behouden voor het onderwijs. De pabo's gaan hiermee de samenwerking aan met regionale initiatieven. OCW zal een inhoudelijk sterk en gedragen plan ondersteunen.
- OCW ondersteunt de komende vier jaar de strategische alliantie 'Werk.en.de Toekomst' die tot doel heeft om brede stereotypering in het onderwijs, bij de overheid en op de arbeidsmarkt te doorbreken (alliantie van Atria, Emancipator, NVR en VHTO). Zij zetten in op het tegengaan van segregatie in studiekeuze en beroepen door middel van counterstereotypering en richten zich op zowel mannen als op vrouwen. Dus om onder andere meer vrouwen te interesseren in technische beroepen en meer mannen voor zorg/onderwijs.

[Motie-Van den Hul/Özutok/Van Weyenberg](#) Debat [19-04-2018] – Plenair debat positie jonge vrouwen op de arbeidsmarkt.

Actieplan veiligheid LHBTI-personen (JenV en OCW)

De Tweede Kamer verzoekt de regering om, binnen de Veiligheidsagenda 2019-2022 een actieplan Aanpak geweld tegen LHBTI-personen op te nemen.

Uiterlijk 1 april sturen de minister van JenV en ik een actieplan veiligheid LHB-TI-personen aan de Tweede Kamer. Dit actieplan richt zich niet alleen op de preventieve werking van het strafrecht, maar ook op onderliggende oorzaken om geweld tegen LHBTI-personen tegen te gaan en de sociale acceptatie en veiligheid te vergroten. Mijn maatregelen uit deze voortgangsrapportage, gericht op het vergroten van sociale acceptatie en veiligheid voor LHBTI-personen maken er deel van uit.

[Motie-Van den Hul en Sjoerdsma](#) VAO [19-04-2018]

Toezeggingen

Zedelijkheidslijsten

Binnenkort zal de Tweede Kamer geïnformeerd worden over de wijze waarop door OCW en BZK onderzoek zal worden gedaan naar de discriminatie van lhbt-ers in de jaren vijftig (zedelijkheidslijsten).

Mijn collega van BZK heeft [de Tweede Kamer in december gemeld](#) dat de aanbesteding voor het onderzoek naar de zogenaamde homolijsten is gestart. Het COC is gevraagd om zitting te nemen in de begeleidingscommissie van het onderzoek. In de uitvoering van het historisch onderzoek zal gebruik worden gemaakt van bronnen binnen de overheid en archieven van de (zeden)politie. Daarbij worden ook de veroordelingen op basis van het tot 1971 geldende artikel 248 bis uit het Wetboek van Strafrecht betrokken. Bij de onderzoeksvragen zijn wetenschappelijke deskundigen op het terrein van LHBTI en het recht geraadpleegd. De minister van BZK zal de Kamer over de verdere voortgang informeren.

Begrotingsbehandeling 2018 OCW (6-7 december 2017) Onderdelen Onderwijs (primair-, voortgezet-, beroeps-, hoger- en universitair onderwijs), emancipatie, onderzoek en wetenschap)

Emancipatiemonitor en Voortgangsrapportage

De Minister zegt toe dat de Tweede Kamer tweejaarlijks in het najaar een monitor emancipatie ontvangt en jaarlijks in het voorjaar een voortgangsrapportage

- Aan de toezegging is uitvoering gegeven met het aanbieden van de emancipatiemonitor in december 2018 en de voortgangsrapportage emancipatie 2019.

Debat [05-04-2018] – AO Emancipatie

Representatie van vrouwen/mannen in de media

De Kamer wordt voor Prinsjesdag per brief geïnformeerd over hoe de monitor inzake stereotype beeldvorming in de media precies wordt vormgegeven

- De afgelopen periode zijn gesprekken gevoerd met verschillende experts over het onderwerp representatie van vrouwen en LHBTI personen in de media. In deze Voortgangsrapportage informeer ik de Tweede Kamer over de stand van zaken

Debat [19-04-2018] – VAO Emancipatie

Onnodige geslachtsregistratie

Separaat ontvangt de Tweede Kamer begin 2019 een plan van aanpak over het tegengaan van onnodige geslachtregistratie.

- Het plan van aanpak geslachtregistratie wordt in maart 2019 naar de Tweede Kamer gestuurd.

Begrotingsbehandeling 2019 OCW 30, 31 oktober en 1 november 2018)
